

Maa- ja metsätalousministeriölle
kirjaamo.mmm@gov.fi

Lausunto metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §, 4 § ja 5 §:n muuttamisesta (viite VN/8175/2024)

MTK kiittää mahdollisuudesta esittää näkemyksensä asiassa. MTK toteaa asiasta seuraavaa:

Kommentit suurpetoja koskevista poikkeusluvista yleisesti:

MTK pitää erittäin tärkeänä sitä, että maa- ja metsätalousministeriö on asettanut asiantuntijatyöryhmän suurpetojen poikkeuslupakäytäntöjen kehittämiseksi. Tarkoituksena on sujuvoittaa vahinko- ja turvallisuusperusteisia poikkeuslupia, mahdollistaa kannanhoidollinen metsästys sekä kehittää suurpetojen kantojen arviointia ja hoitamista koskevaa hallintoa ja käytännön toimintaa. MTK katsoo, että kaikissa edellä mainituissa asioissa on saatava aikaan erittäin merkittävää parannusta nykytilanteeseen lainsäädäntöä, hallintoa ja toimintatapoja rohkeasti uudistamalla.

MTK painottaa, että mahdollisuuksia erittäin hankalan nykytilanteen parantamiseksi on myös nimenomaan kansallisella tasolla. Näihin mahdollisuuksiin on tartuttava. Erityisesti Ruotsin huomattavasti parempi tilanne on rohkaiseva osoitus ja esimerkki asioiden sujuvasta kansallisesta järjestämisestä EU-lainsäädännön asettamissa rajoissa.

MTK toteaa, että nyt lausuttavana oleva asetusmuutos on tarpeellinen ensimmäinen askel oikeaan suuntaan. Kun asiantuntijatyöryhmä jatkaa tehtäviensä suorittamista, myös vahinko- ja turvallisuusperusteisia poikkeuslupia on edelleen tarkasteltava. Nyt nopealla aikataululla tehtävien ja siten rajallisten asetusmuutosten ei tule estää samoihin kysymyksiin palaamista ja uusien lainsäädännöllisten muutosten tekemistä, kun laajempaa kokonaisuutta edelleen kehitetään.

MTK korostaa, että myös Euroopan komissio on lähtenyt aktiivisesti edistämään aiempaa tasapainoisempaa suurpetopolitiikkaa. Komissio on kannustanut jäsenmaita hyödyntämään luontodirektiivin tarjoamia mahdollisuuksia poiketa suurpetojen tiukasta suojelusta. Komissio on myös tunnistanut tarpeen luopua suden tiukasta suojelusta Bernin sopimukseen tehtävällä muutoksella. MTK pitää suden tiukasta suojelusta luopumista erittäin kannatettavana ja huomauttaa, että vastaava on perusteltua myös muiden suurpetojen osalta. MTK muistuttaa, että suojelua keventävät muutokset on saatava tehtyä myös luontodirektiiviin.

Suomessa suurpetotilanne on tällä hetkellä kestävä, minkä vuoksi Suomen suurpetopolitiikka vaatii määrätietoista suunnanmuutosta. Suomen karhu- ja ilveskannat ovat jo pitkään olleet reilusti suotuisan suojelun tason yläpuolella samalla, kun kannanhoidollista metsästystä on toteutettu suunnitelmallisesti. Tällä toimintamallilla karhun ja ilveksen ihmisarkuutta on ylläpidetty ja vahinkojen määrä on pysynyt siedettävällä tasolla. Kun kannanhallinta on nykytilanteessa kielletty, ajaututaan hyvin nopeasti vakaviin vahinkotilanteisiin varsinkin karhujen kanssa. Myös Suomen susikanta on jo kolminkertaistunut kymmenessä vuodessa. Länsi-Suomessa kanta on jopa yli viisinkertainen. Metsästyksen puuttuessa susien ihmisarkuus on vähentynyt rajusti, ja vahinkojen määrä kasvaa jatkuvasti. Nyt sudet menevät pahimmillaan jo karjasuojoihin sisälle, ja ennako-suojauksen teho laskee jatkuvasti.

Yksittäisten vahinko- ja turvallisuusperusteisiin poikkeuslupiin liittyy monia ongelmia, joita nyt lausuttavana olevalla asetusmuutoksella kyetään osin helpottamaan. MTK korostaa yleisenä seikkana sitä, että poikkeuslupaani liitetyillä ehdoilla ei pidä vaikeuttaa tai estää luvan tarkoituksen toteuttamista käytännössä. Kun poikkeuslupa vahinko- tai turvallisuusperusteella myönnetään, siihen perustuva suurpedon karkotus tai poistaminen on saatava käytännössä suoritettua välittömästi ja tehokkaasti. Poikkeuslupajärjestelmä toimii vasta sitten, kun myönnettyt luvat myös sujuvasti ja nopeasti käytetään.

Kannanhoidollisen metsästyksen osalta tilanne on vahinko- ja turvallisuusperusteisiin poikkeuslupiin verrattuna vielä huonompi, sillä kannanhoidollista metsästystä ei tällä hetkellä käytännössä tehdä. Tilanne on muuttunut merkittävästi korkeimman hallinto-oikeuden ennakkopäätösten myötä, vaikka käytännön elämissä ei ole tapahtunut kannanhoidollisen metsästyksen rajoittamistarpeeseen viittaavia muutoksi – päinvastoin suurpetojen kannat ovat kasvaneet. Kannanhoidollisen metsästyksen avulla poistettiin aiemmin pääosa vahinkoa aiheuttaneista karhuista ja ilveksistä. Jos kannanhoidollista metsästystä ei saada käyntiin, yksittäisten vahinko- ja turvallisuusperusteisten poikkeuslupien tarve, taloudellinen ja sosiaalinen kestäämättömyys sekä yhteiskunnan kritiikki suomalaista petopoliitikkaa kohtaan lisääntyvät entisestään.

MTK huomauttaa, että mitä vähäisempää kannanhoidollinen metsästys on, sitä välttämättömämpää on parantaa yksittäisiin tilanteisiin liittyvien poikkeuslupien sujuvuutta. MTK huomauttaa myös, että mikäli ongelmien ratkaisemisessa yksittäisten vahinko- ja turvallisuusperusteisten poikkeuslupien ja kannanhoidollisen metsästyksen kautta epäonnistutaan, taakka siirtyy yhä enemmän poliisille. Tätä kehitystä ei voi pitää tyydyttävänä.

Bernin sopimuksen 2 artiklassa esiintyvät rinnakkain luonnonsuojelu sekä taloudelliset ja sosiaaliset vaatimukset. Vastaava ajatus tasapainosta sisältyy myös luontodirektiivin 3 artiklaan. Kun on selvää, että kansainvälisellä tasolla tarkoituksena on ollut varmistaa eri näkökulmien yhteensovittaminen, MTK pitää välttämättömänä saman ajatuksen ottamista johtavaksi periaatteeksi myös Suomen kansallisessa tiukkaa suojelua ja siitä poikkeamista koskevassa lainsäädännössä. Näin ollen MTK esittää, että metsästyslakiin lisätään asiasta uusi säännös, joka läpileikkaavana periaatteena ohjaisi tulkintaa.

MTK muistuttaa Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön ja komission laatimaan luontodirektiivin tulkintaohjeeseen perustuen, että poikkeuslupan myöntäminen ei edellytä sitä, että vahinko olisi jo tapahtunut. MTK pitää tarpeellisena, että tämä olennainen lähtökohta sisällytetään selkeästi pykälätekstiin. Jos niin ei kuitenkaan vielä tässä vaiheessa tehdä, asia on vähintäänkin tuotava korostuneemmin esiin asetusmuistiossa.

MTK kiinnittää huomiota siihen, että asetukseen ei ehdoteta muutoksia poikkeuslupan hakemis- ja myöntämismenettelyn osalta. Asetuksen 1.1 §:n mukaan poikkeuslupaa koskevassa hakemuksessa on mainittava poikkeuslupan kohteena oleva eläinlaji sekä eläinlajin pyydystettävien yksilöiden määrä, jos kyseessä on tietyn yksilön tai tiettyjen yksilöiden pyydystämisen tai tappaminen. Poikkeuslupaa haettaessa hakijan on kuitenkin toimitettava Suomen riistakeskukselle hakemus, johon on kirjattava tietoja muun muassa hakemuksen perusteena olevasta vahingosta ja sen suuruudesta, hakemuksen kohteena olevan eläinlajin kannasta ja yksilön/yksilöiden käyttäytymisestä sekä vahingon estämiseksi tehdyistä toimenpiteistä. Vaikka Suomen riistakeskus tarvitsee edellä mainittuja tietoja poikkeuslupaharkintaa varten, olisi sujuvampaa, että hakijan sijaan tarvittavien tietojen tunnistamisen ja kokoamisen sekä asioiden selvittämisen vastuuta siirrettäisiin nykyistä enemmän Suomen riistakeskukselle poikkeuslupan hakijan roolia keventäen. MTK pitää tarpeellisena, että asiantuntijatyöryhmän jatkotyössä tarkastellaan tarvetta ja mahdollisuuksia keventää hakijan roolia.

Metsästyslain 90 §:ssä säädetään, että poikkeuslupaa koskevassa asiassa valitusoikeus on myös sellaisella rekisteröidyllä paikallisella tai alueellisella yhteisöllä, jonka tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun edistäminen. MTK pitää tarpeellisena, että asiantuntijatyöryhmän jatkotyössä tarkastellaan tarvetta ja mahdollisuuksia rajoittaa suurpetojen poikkeuslupiin liittyviä valitusoikeuksia.

Asetusmuistion mukaan suurpetojen suojelun ja kannanhoidon kansallisen hyväksyttävyyden sekä sosioekonomisen kestävyysparantamiseen pyritään lisäämällä EU:n tuomioistuimen sekä Suomen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisukäytännön asettamissa rajoissa joustavuutta erityisesti suurpetojen vahinko- ja turvallisuusperusteisten poikkeuslupien myöntämiseen. MTK toteaa olevan selvää, että EU-lainsäädäntö ja sitä koskeva EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö vaikuttavat kansalliseen liikkumavaraan. MTK korostaa kuitenkin, että EU-lainsäädännön asettamissa rajoissa lainsäätäjän tehtävä on ohjata kansallista tuomioistuinta – ei päinvastoin. MTK pitää tarpeellisena, että muistiota korjataan kirkastamalla tätä tehtävänjakoa ja roolitusta.

Yleisenä seikkana MTK kiinnittää huomiota vielä siihen, että asetusmuistiossa muutosten vaikutuksia koskeva kohta on varsin suppea. Kohtaan olisi perusteltua lisätä maininta siitä, että muutos mahdollistaa poikkeusluvalla karkotettavan tai poistettavan eläimen yksilöinnistä luopumisen tietyissä tilanteissa. Näin ollen muutokset kaikinensa tavoittelevat tässä ensivaiheessa joustavuutta kolmen seikan kautta: laajempi poikkeuslupa-alue, joustavampi karkottamisen ja poistamisen kohdentaminen sekä pidempi poikkeusluvalla voimassaoloaika.

Kommentit 2 §:stä:

Pykälän 1 momentin 1 kohtaa muutettaisiin niin, että siihen lisättäisiin lajin biologisten ominaispiirteiden huomioon ottaminen.

MTK pitää muutosta tarpeellisena ja kannatettavana. Suurpedot ovat keskenään erilaisia, joten poikkeuslupaharkinnassa biologisilla ominaispiirteillä on oltava erityinen merkitys. Lajikohtainen lähestymistapa on luonteva lähtökohta poikkeuslupaharkinnalle. MTK katsoo, että biologiset ominaispiirteiden huomioimisen tulee ohjata poikkeuslupaharkintaa poikkeuslupa-alueen ja poikkeusluvalla sallittavan suurpetojen karkottamisen ja poistamisen kohdentamisen osalta.

MTK korostaa, että suden biologisiin ominaispiirteisiin kuuluu reviirikäyttäytyminen. Tämän vuoksi niissä tapauksissa, joissa vahinkoa tai uhkaa aiheuttaa reviiirin omaava pari tai lauma, poikkeuslupa tulee myöntää koko reviiirin alueelle. Tämä on välttämätöntä, jotta suurpedon karkottaminen tai poistaminen voidaan käytännössä tehokkaasti ja vaikuttavasti toteuttaa. Poikkeusluvalla sallittua toimintaa on voitava tehdä vahinkopaikan ja sen välittömän lähiympäristön sijaan laajemminkin siellä, missä suurpeto todennäköisesti oleskelee ja liikkuu.

MTK korostaa myös sitä, että susi on biologisilta ominaisuuksiltaan laumaeläin. Tämän vuoksi niissä tapauksissa, joissa vahinkoa tai uhkaa aiheuttaa reviiirin omaava pari tai lauma, poikkeusluvassa ei ole perusteltua vaatia kohdentamaan karkottamista tai poistamista juuri siihen yksittäiseen yksilöön, joka vahingon tai uhkan on aiheuttanut. On oltava riittävää, että karkottaminen tai poistaminen kohdennetaan parin tai lauman tasolla. MTK pitää tarpeellisena, että nämä seikat tuodaan korostuneemmin esiin asetusmuistiossa.

MTK kiinnittää huomiota siihen, että poikkeusluvalla myöntämisedellytyksiä arvioidessaan Suomen riistakeskuksen on selvitettävä poikkeusluvalla kohteena olevan riistaeläinlajin kanta tai kannan tila haetulla poikkeuslupa-alueella, maakunnassa sekä koko valtakunnassa. MTK pitää tarpeellisena, että asiantuntijatyöryhmän jatkotyössä tarkastellaan tarvetta ja mahdollisuuksia rajoittaa tarkastelutulojen määrää vain siihen, mikä todella on luvan myöntämisen kannalta välttämätöntä.

Pykälän 1 momentin 4 kohtaa muutettaisiin niin, että metsästyslain 41 a §:n 1 momentin 1 kohdan poikkeusperusteiden osalta Suomen riistakeskuksen tulisi ottaa huomioon poikkeusluvalla myöntämisedellytyksiä arvioidessaan turvattavan lajin kanta maakunnassa ja koko maassa, sekä lajin biologiset ominaispiirteet ja elinvoimaisuuteen liittyvät uhat. Asia liittyisi metsäpeuraan.

MTK pitää muutosta tarpeellisena ja kannatettavana. Alueellisesti vahva karhu- ja susikanta heikentää esimerkiksi metsäpeurakannan kehitystä. Susi saattaisi tulevaisuudessa olla uhka myös saimaannorpalle. Molemmat lajit ovat ainutlaatuisia: saimaannorppa esiintyy vain Suomessa ja metsäpeura Suomen lisäksi vain Venäjällä.

Pykälän 3 momenttia muutettaisiin niin, että muun tyydyttävän ratkaisun harkintaa täsmennettäisiin. Poikkeusluvan kohteena olevan karhun, suden, ilveksen tai ahman loukuttamista tai nukuttamista ja siirtämistä toisaalle ei voitaisi pitää tyydyttävänä ratkaisuna.

MTK pitää muutosta tarpeellisena ja kannatettavana. Loukuttaminen tai nukuttaminen ja toisaalle siirtäminen ovat käytännössä hyvin vaikeasti toteutettavia sekä vahinkojen vähentämisen näkökulmasta tehottomia vaihtoehtoja. Edellä mainitut toimenpiteet ovat epätydyttäviä myös eläinsuojelun ja ihmisten turvallisuuteen liittyvien riskien näkökulmasta.

Kommentit 4 §:stä:

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin niin, että kun sääolosuhteista tai muusta perustellusta syystä johtuen vahinkoa aiheuttavan yksilön tunnistaminen ei ole mahdollista, voidaan poikkeuslupa myöntää alueellisesti kohdentamatta poikkeuslupaa tiettyyn yksilöön ottaen huomioon lajin biologiset ominaispiirteet.

MTK pitää muutosta tarpeellisena ja kannatettavana. Edellä 2 §:n kohdalla lausumaansa viitaten MTK korostaa, että niissä sutta koskeissa tapauksissa, joissa vahinkoa tai uhkaa aiheuttaa reviiirin omaava pari tai lauma, poikkeusluvassa ei ole perusteltua vaatia kohdentamaan karkottamista tai poistamista juuri siihen yksittäiseen yksilöön, joka vahingon tai uhkan on aiheuttanut. On oltava riittävää, että karkottaminen tai poistaminen kohdennetaan parin tai lauman tasolla. Suden osalta tilanne on nähtävä niin, että biologisten ominaispiirteiden takia jo lähtökohtaisesti riittää pariin tai laumaan kohdentaminen. MTK pitää tarpeellisena, että pykälätekstissä tai vähintäänkin asetusmuistiossa todettaisiin selkeämmin, että suden biologiset ominaispiirteet ovat suoraan pykälätekstissä tarkoitettu muu perusteltu syy olla kohdentamatta poikkeuslupaa tiettyyn yksilöön.

Kommentit 5 §:stä:

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin niin, että poikkeusluvan voimassaoloaika pidennettäisiin 21 vuorokaudesta 31 vuorokauteen.

MTK pitää muutosta tarpeellisena ja kannatettavana. MTK pitää selvänä, että poikkeuslupaan perustuva suurpedon karkottaminen tai poistaminen pyritään käytännössä tekemään välittömästi ilman viivytystä. Mikäli karkotus tai poistaminen ei kuitenkaan jostain syystä onnistu, poikkeusluvan voimassaoloajan on syytä olla niin pitkä, että viivästyminen ei johda luvan voimassaolon päättymiseen ja uuden poikkeusluvan hakemisen tarpeeseen.

Helsingissä 17.6.2024

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Anna-Rosa Asikainen
juristi, luonnonsuojelu

Timo Leskinen
kenttäjohtaja

Leena Kristeri
elinvoimajohtaja